

YALE UNIVERSITY
BEINECKE RARE BOOK AND MANUSCRIPT LIBRARY
MEDIEVAL AND RENAISSANCE MANUSCRIPTS

MS 862

Northern Italy, s. XV

Ascetic and devotional treatises; Life of St. John Calybita; Italian poetry in praise of the Virgin

1. ff. 2r-17v Ihesus. Maria. *Incipit liber beati Augustini qui dicitur manuale, multum devotus et utilis ad meditandum, et primo de aspiratione anime ad Deum et qualiter a nobis semper est invocandum. Capitulum I^m.* Quoniam in medio laqueorum positi sumus, facile a celesti desiderio refrigessimus. Quapropter assiduo indigemus monimento, ut expergefatti ad Dominum nostrum verum et sumum bonum, cum defluimus, recurramus ... Cellum et terram [sic] et omnia que in eis sunt michi dicere non cessant ut Deum meum dilligam et in eum perseverem usque ad finem vite mee. Deo gratias. Amen. Explicit manuale sancti Augustini.

Ps.-Augustinus Hipponensis (Pseudo-Augustine), *Manuale* (preface and chapters 1-24). CPPM 3074; Bloomfield 4957. PL 40.951-962.

2. ff. 18r-19r *De miseria et brevitae vite hominis capitulum.* Parce michi, Domine, nichil enim sunt dies mei [Job 7:16]. Quid est homo, ut potest alloqui factorem suum ... appare, gloria, per quam gaudio. Appare, inquam, et letitia, et videam per quam glorior.

Ps.-Augustinus Hipponensis, *Soliloquia animae ad Deum*, large final part of chapter 2. CPPM 3071. PL 40.866-867.

3. ff. 19r-21v *Opusculum beati Bernardi quod speculum monachorum inscribitur.* Si quis est emendatioris vite desiderio tactus, cogitationum, locutionum operumque suorum sollicitus existat explorator ... quia, quanto sepius quis confitetur, maiorem meretur de perpetratis veniam et maior ei datur gratia de evitandis malis. Deo gratias. Amen.

Arnulphus de Boeriis (s. XII/XIII?, Ps.-Bernardus Claraevallensis), *Speculum monachorum*. Bloomfield 5582. PL 184.1176-1178.

4. ff. 21v-33v *Sermo sancti Bernardi abbatis de mirandis beneficiis humane redemptionis.* Iesum Nazarenum a Iudeis innocenter condempnatum, a gentibus crucifixum, Christiani divinis honoremus obsequiis ... et videant et benedicant te Deum devorum [l. deorum] in Sion. Sit tibi, inclite Yhesu cum Deo Patre Sanctoque Spiritui, sancte et individue Trinitati, gloria et gratiarum actio, honor et inperium in secula seculorum. Amen. Finis.

Ps.-Bernardus Claraevallensis, *Sermo de vita et passione Domini*. PL 184.953-966 or Egbertus Schoenaugiensis (Ekbert of Schönau, d. 1184), *Stimulus dilectionis*, PL 158.748-761. T.H. Bestul, *Texts of the Passion* (Philadelphia, 1996), p. 188.

5. ff. 34r-49v *Incipit prologus <de> vita vel obitu sancti Iohannis Kalovite*. Ad laudem Dei et hominum edificationem beati Iohannis utcumque volo describere vitam, qui propter insigne vite meritum non inmerito vocatus Kalovita ... Sepultus est autem Rome in insula Licaonia inter duos suorumque parentum possessione. *Explicit prologus*. [f. 34v, text:] Beatus igitur Iohannes clarius [*sic*] genere, set clarior fide, parentibus nobillis, set nobilior extitit sanctitate ... deducuntibus archangelis, committantibus angelis omnibusque sanctorum ordinibus de eius adventu letantibus gaudens et exultans, dives et potens hodierna die celos asendit. *Explicit*.

Vita S. Iohannis Calybitae or *Vita S. Iohannis monachi*. BHL, Suppl. 4358b.

6. ff. 50r-55v *Incipiunt capitula exceptionum quorundam collectarum de opusculis beati Bernardi de summis verbis et in laude beate virginis Marie*. *Cap. <I>*. Non est quod me magis delectet, nec est quod terreat magis quam de gratia [*l. gloria*] Virginis matris habere sermonem ... ut qui mediante te fieri dignatus est particeps infirmitatis nostre et miserie, te quoque intercedente particeps [*l. participes*] faciat nos glorie et beatitudinis sue. Deo gratias. Amen.

Flores ex operibus S. Bernardi de dignitate et excellentia beatae virginis Mariae. Stegmüller 1731.2.

7. ff. 55v-56v *Bernardus ad parente* [*sic*] *suos epistola incipit*. Sola causa qua non licet obedire parentibus Deus est ... et cantabo cum David: Renuit consolari anima mea [Ps. 76:3] et cum Ieremia: Diem hominis non concupivi, Domine, tu scis [Jer. 17:16]. *Explicit*.

Bernardus Claraevallensis (Bernard of Clairvaux, 1090-1153), *Epistola* 111, written in the name of the monk Elias to the latter's parents. PL 182.253-255; the end of the final chapter is missing.

8. f. 56v *Incipit meditatio beati Bernardi abatis de passione Domini secundum VII horas canonicas*. Septies in die laudem dixi tibi [Ps. 118:164]. Rogasti me ut aliquem modum contemplandi in passione Domini demonstrarem tibi ... idcirco eius amore adiutoris suffultus prout //

Ps.-Bernardus Claraevallensis, *Contemplationes de passione Domini secundum septem horas canonicas*. PL 94.561, among the dubious works of Beda Venerabilis. Beginning of the text only, ending at the bottom of the page; the text is crossed out and a s. XVI note is added: "quere in eius operibus".

9. ff. 57r-60r *Incipit speculum beati Bernardi abbatis de honestate vite*. Petis ad [*sic*] me, filii et frater, quod nunquam et nusquam aliquem a suo provisoro audivi petisse ... et fames, non sapor, provocet appetitum, et in eternum non peribis. *Explicit speculum beati Bernardi abbatis de honestate vite*.

Ps.-Bernardus Claraevallensis, *Formula honestae vitae*. Bloomfield 3897. PL 184.1167-1170.

10. ff. 60r-65r *Incipiunt octo puncta mediante quibus pervenitur ad perfectionem vite spiritualis eiusdem.* Hec octo si bene excolueris, omnium virtutum perfectionem et consumationem per gratiam Dei consequeris ... set cum modo in hiis octo iam premissis te exercueris de virtute in virtutem proficiendo, esto cautus contra insidias diaboli, ne te abducat ab eis. Amen.

Ps.-Bernardus Claraevallensis, *Octo puncta perfectionis assequendae.* Bloomfield 2303. PL 184.1181-1186.

11. ff. 65r-66v *Epistola beati Bernardi.* Si plene vis asequi quod intendis, duo tibi sunt necessaria: primum est ut subtraas te ab omnibus transitoriis et terrenis ... et ut invenires te fecisse quod scriptum est, lauda Deum, qui est misericors in secula seculorum.

Ps.-Bernardus Claraevallensis, *Varia et brevia documenta pie seu religiose vivendi.* PL 184.1173-1174.

12. ff. 66v-68r *De confessione secundum Bonaventuram ordinis Minorum.* Quia ad remissionem peccatorum amara confessio pura, satisfatio condigna, idcircho antequam vadas ad confessionem ... et si potes cotidie bene quidem, sin autem de tertio in tertium diem saltem studeas confiteri.

Bonaventura OFM (1221-1274), *Regula novitiorum*, 3. Glorieux, *Répertoire* 305ad. Bonaventura, *Opera omnia*, v. 8 (Quaracchi, 1898), pp. 479-480.

13. f. 68r-v *De communionem secundum sanctum Bonaventuram.* Cum [corr. from Dum] apostolus dicat quod, qui illud incogitabile sacramentum indigne manducat, iudicium sibi manducat et bibit, idcircho quandocumque communicare proponis ... nemo potest calicem Domini digne et calicem demoniorum sumere. O dulcissime Yhesu, da michi gratiam semper esse tecum et nunquam a te separari, quia tu es omni dulcedine [sic] mea et gaudium eternum.

Bonaventura, *Regula novitiorum*, 4.1-3. Glorieux, *Répertoire* 305ad. Bonaventura, *Opera omnia*, v. 8, pp. 480-481. The final sentence ("O dulcissime Yhesu" etc.) is no part of the *Regula novitiorum*.

14. ff. 69r-92v *Incipit tractatus de conscientia et puritate, editus per venerabilem fratrum [sic] Ioannem de Capistrano, Christi preconem famosissimum ordinis Minorum.* Quoniam fundamentum et ianua omnium virtutum omnisque gratie ac spiritualis consolationis principium est conscientie puritatis ac cordis munditia ... quia debuit compescere et cohibere infirmiore, ne consentiat vel consentiret. Explicit speculum munditie. Amen.

Matthaeus de Cracovia (c. 1335-1410; Ps.-Thomas de Aquino, Ps.-Bonaventura; here ascribed to Iohannes de Capistrano OFM, 1386-1456), *De modo confitendi et de puritate conscientiae (Speculum munditiae).* Bloomfield 4945; Glorieux, *Répertoire* 305dn.

15. f. 93r-v Di Maria dolce, cum quanto desio miravi il tuo fiolo Christo homo Dio, ... de quello amore dal quale sempre me sviglio. Finis.

F. Carboni, *Incipitario della lirica italiana dei secoli XIII e XIV*, v. 1, Studi e Testi, v. 277 (Vatican City, 1977), 863. See U. Scuti-Bertinelli, "Sul testo della famosa lauda 'Di Maria dolce con quanto desio'", *Note e Documenti di Letteratura Religiosa* (Florence, 1908), pp. 64-69 [not seen].

16. f. 94r-v Que cossa adoncha è, Signore mio caro, che ritarre me possa dal servitio tuo ... Quando me vedero vestita de la immortalade e regnare nela corte delo re celestiale. Amen.
17. ff. 94v-95r Laudiamo Iesu pio, lo fiolo de Maria, con el beato Bernardino e con li sancti in compagnia ... Che lui ama è bene beato e in celo sera colocato / a laudare la maiestade sempre sancta Trinitade. Amen.
18. f. 95r-v Amor Yhesu, perché el sangue spandisti per mi malvaxia ingrata e scognoscente ... lazra nai auto morendo ello in croce contand* te per pene per farte crede nel suo regno. Amen.

Carboni 212.

19. ff. 95v-96r Al monte sancto Iesu apariva, con le sue piage Francescho ferma / ... Ma lo Signore Dio, si como apare, / per sancto Francescho miraculo fece.

Carboni 96.

20. f. 96v Laudata sempre sei, ho vergine pura, / del Verbo eterno genitrice e spoxa ... con l'angelo Gabriel dicendo Ave Maria.

Artt. 15-20. Religious poems in Venetian dialect.

21. f. 97r-v *Virgo Maria ad Crucem*. Crux, de te volo conqu<e>ri, / Quid est quod in te reperi / Fructum tibi non deditum? / Fructus quem virgo peperit / Nil debet Ade veteri ... Eum in cruce querite, / Guttas cruentas bibite, / Emulatores perfidi.

Lamentatio Virginis Mariae ad Crucem, attributed to Philippus de Grevia (Philippus Cancellarius, Philippe de Grève, d. 1236). Glorieux, *Répertoire* 119d; RH 4014. Ed. *Analecta Hymnica*, v. 21 (1895), pp. 20-21.

22. ff. 97v-98r *De castitate et prerogative eius*. O quantum es miranda, pudicitia, que aliter laudari te non vis ... diabolus subiugatur, Anticristus non timetur, Spiritus Sanctus inducitur, glorificatur Christus, Deus Pater omnipotens propitiatur.

Zeno Veronensis (d. before 380), *Tractatus*, 1.1.7.20-21. CPL 208. B. Löfstedt, ed., CCSL, 22 (1971), pp. 13-14.

23. f. 98r-99r Ubi suspitio, ibi discussio necessaria. Rectus ordo requirit ut prius propriam, deinde alienas curare studeamus consciencias ... *Bernardus*: Presumptuosus in conventibus primus sedet, in consiliis primus respondet, non vocatus accedit, non iussus se intromitet, iudicat iudicantes, ordinata reordinat et a iam facta refecit [?], et quidquid ipse non fecerit, nec recte factum, nec recte iudica[tum] extimat.

Moral sentences and quotations by or ascribed to St. Bernard of Clairvaux.

24. ff. 99r-104v *Sermo beati Bernardi abbatis*. Omnis qui viam veritatis gessit arripere, constat esse peregrum ut ad precepta veritatis manum cordis extendat et in eis fideliter vivat ... diligamus, veneremur et amemus, ut ad ipsum et cum ipso pervenire et regnare valeamus, qui cum Patre vivit Deus et cum Sancto Flammine benedictus omni tempore seculi. Amen.

Ps.-Bernardus Claraevallensis, *Sermo* 12. PL 184.935-940.

Paper, ff. II + 104 + II, 135 x 95 mm. In-8° folding.

Collation impossible due to the tight binding. Horizontal catchwords in the center, between four dots or groups of dots, are visible ff. 42v, 43v, 51v, 76v and 84v.

There are two sections: (1) ff. 2-56 and 69-104 have rake ruling for one column of mostly 23 or 21 lines below top line; the horizontal lines traced in pale or reddish brown ink, the vertical ones in lead; ruling type 11, 94 or 84 x c. 60 mm.; ff. 53-54 and 77-84 have 21 lines, ff. 45 and 48 have 18 lines, all other leaves 23 lines. (2) ff. 57-68 (artt. 9-13) have rake ruling for two columns of 25 lines below top line, same technique; ruling type 41, 102 x 70 mm., intercol. space 4 mm.

Copied by two similar hands: A, writing a rapid and very small Southern Gothica Textualis Libraria, copied Section 1 (ff. 2r-56v and 69r-104v); B, writing a more formal version of the same script, under slight Humanistic influence, copied Section 2 (ff. 57r-68v). The Latin of both scribes is very defective.

Red headings and paragraph marks; red stroking of majuscules not consistently applied. 2-line (in artt. 21-24 1-line) red and blue plain initials, with guide letters.

Binding: the two covers and the spine are covered with a fragment from a s. XIII/XIV large Italian choirbook on parchment, copied in Southern Gothica Textualis Formata; parts of two 4-line red staves with notation in Nota Quadrata (width of staves: 30 mm.) and of two lines of text are preserved.

F. 2r, in the lower margin, in small handwriting s. XV/XVI: "Est S. Simpliciani. D. Pius Mucius V." San Simpliciano is the name of a basilica in Milan, founded in the fifth century. Engraved bookplate of Robert Weiss, with the inscription "Fabula ne fiat quae fuit historia. Ex libris Roberti Weiss", with in a banderole the handwritten shelfmark "Ms. Let. It. 3 D 579". Below, in

another hand, "Weiss ms. 1". Armorial bookplate with the device "Imitare quam invidere" of the Albert H. Childs, Yale '61, Memorial Collection at Yale University Library.

R 08.01.12

Supposed structure:

<u>Quires</u>	<u>Folios</u>	<u>Cols.</u>	<u>Lines</u>	<u>Hands</u>	<u>Contents</u>
I-VII?	1-56	1	23/21	A	artt. 1-8
VIII	57-68	2	25	B	artt. 9-13
IX-XII	69-104	1	23/21	A	art. 14-24

Albert Derolez